

Avd. for lærerutdanning og naturvitenskap

Synne Rindal

Bacheloroppgave

A. Dokumenter som data- og analysemateriale.

En analyse av rammeplanene for barnehagen med fokus på begrepet omsorg.

An analysis of the framework of the kindergarden with focus on the care concept.

Barnehagelærerutdanning

2017

Norsk sammendrag

Tittel: En analyse av rammeplanene for barnehagen i relasjon til begrepet omsorg.	
Forfatter: Synne Rindal	
År: 2017	Sider: 32
Emneord: omsorg, rammeplan, utvikling	
Sammendrag: Formålet med denne bacheloroppgaven er å se på hvordan omsorg har blitt skrevet frem i de tre rammeplanene for barnehagen. For å få skape en bedre forståelse av omsorg har jeg sett på hva fire ulike teoretikere legger i omsorgsbegrepet. Jeg har valgt å belyse min problemstilling gjennom en kvalitativ dokumentanalyse. Problemstillingen ble følgende: <i>Hva er omsorg, og på hvilke måter skrives omsorg frem i rammeplanene fra 1996, 2006 og 2011?</i>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: An analysis of the framework of the kindergarten with focus	
Authors: Synne Rindal	
Year: 2017	Pages: 32
Keywords: Care, frameworks, development	
Summary: The purpose with this bachelor thesis is to enlight how the care concept has been mentioned through the three frameworks for the kindergarten. To create a better understanding of the care concept the bachelor thesis look into four theoretical approaches to the concept. The method that is used is a document analysis. The thesis statement is: What is the content of the care concept and in what way is the care concept carried out through the framework of 1996, 2006 and 2011?	

Forord

Det er vemodig å tenke på at de siste ordene på oppgaven skrives. Jeg er ferdig, og *jeg* klarte det! Det siste året på høghskolen har vært krevende, og det er uvirkelig å tenke på at jeg nå skal levere oppgaven fra meg. Min tid på barnehagelærerutdanningen her på Hamar har vært lærerik, og jeg skal ta med meg og utvikle kunnskapen min videre gjennom jobb til høsten.

Takk til veilederen min, Camilla Helén Ødegården Aanstad for at du har klart å samle alle ideene og tankene mine. Du har vært en fantastisk veileder og en god støtte i denne prosessen. Måtte jeg en dag bli like strukturert og dyktig som deg!

Takk til alle medstudenter for støtte og gode ord på de tyngre dagene. Tiden på biblioteket dette halvåret hadde ikke vært det samme uten dere! En spesiell takk til Karoline Tvetter Nordli, vi har hatt det fantastiske den siste tiden på skolen.

Til slutt vil jeg takke Espen, for at du alltid har troen på meg og har fortalt at jobben jeg gjør er *bra nok*. Du har motivert meg og vært en enorm støtte for meg i denne prosessen.

Synne Rindal

Hamar, 25. Mai 2017

Innhold

NORSK SAMMENDRAG	2
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT).....	3
FORORD.....	4
INNHold	5
1. INNLEDNING.....	7
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	7
1.2 PROBLEMSTILLING: AVGRENSING OG PRESISERING	8
1.3 TIDLIGERE FORSKNING.....	8
1.4 LESERVEILEDNING.....	9
2. TEORI	10
2.1 BARNEHAGENS TO RØTTER.....	10
2.1.1 <i>Barneasylene</i>	10
2.1.2 <i>Frøbel-barnehager</i>	11
2.2 BARNEHAGEUTBYGGINGEN	11
2.3 HVA LEGGES I BEGREPET OMSORG?	12
2.3.1 <i>Omsorgsbegrepet</i>	13
2.3.2 <i>Omsorg som tverrfaglig begrep</i>	13
2.3.3 <i>Omsorg som relasjon</i>	14
2.3.4 <i>Omsorg som kjærlighet</i>	15
2.4 BARNDOM	16
3. METODE	17
3.1 DOKUMENTANALYSE.....	17
3.1.1 <i>Diskursanalyse</i>	18
3.2 HERMENEUTIKK	18
3.3 KILDEKRITIKK	19
3.4 PRESENTASJON AV DOKUMENTENE.....	20
3.4.1 <i>Rammeplan for barnehagen 1996</i>	20
3.4.2 <i>Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2006</i>	20
3.4.3 <i>Rammeplan for barnehagen – innhold og oppgaver 2011</i>	21

4. FUNN OG RESULTATER	22
4.1 OMSORG SOM RELASJON	22
4.2 OMSORG GJENNOM UTVIKLING OG OPPDRAGELSE	24
4.3 SYNET PÅ BARN OG BARNDOM	26
5. OPPSUMMERENDE DRØFTING.....	28
6. AVSLUTNING	30
LITTERATURLISTE	32

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Gjennom praksisen i utdanningen har det vært viktig for meg å skape gode relasjoner med barna. Det at et barn anerkjenner meg som omsorgsgiver bidrar til et bedre arbeid for individet. Jeg skrev en oppgave om omsorg og læring andre studieår, og denne førte til at jeg ville vite mer om omsorg og hvordan den kommer til uttrykk. Omsorg er noe jeg anser som grunnleggende i en barnehagehverdag, men gjennom mediebildet får jeg følelsen av at omsorg kommer i skyggen av læring (Skålid, J., 2011). For å få en bedre forståelse av omsorgens plass i barnehagen falt valget på å analysere barnehagens rammeplaner. Kristin Rydjord Tholin var en sentral teoretiker i oppgaven min i andre studieår og følger meg også i denne oppgaven. Tholin anser omsorg for å være grunnleggende i det pedagogiske arbeidet i barnehagen (Tholin, 2013, s. 19).

Tora Korsvold (2016) sin omslagstekst på boken ”Perspektiver på barndommens historie”, var inspirerende og fanget lysten til å se på barnehagens røtter. Fra å være et tiltak for å minske barnedødelighet, eller en avlastning for husmødrene er det blitt en omsorgsinstitusjon som velferdsstaten Norge er avhengig av. Korsvold skriver i omslagsteksten at et historisk perspektiv er mer viktig enn noensinne i et samfunn med store og raske endringer. Det er nærmere 300 000 små barn som tilbringer store deler av døgnet sitt i barnehagen (Thoresen, 2015, 129). Går vi tilbake til 1950- og 1960- tallet var barnehagene et byfenomen.

For meg er det viktig som kommende barnehagelærer at barna føler seg trygge og ivaretatt blant barn og ansatte i barnehagen. Bowlby har sett på viktigheten av at barna har en trygg base. Den trygge basen øker barnets selvstendighet gjennom for eksempel utforsking av omverden. Det er viktig at barnet får bekreftelser på at vi er her for dem når de søker trøst, hjelp eller oppmuntring, og ikke blir avvist (Abrahamsen, 2015, s. 54). Siden de fleste familier benytter seg av barnehagen kan man si at omsorgen blir delt mellom familien og det offentlige. På bakgrunn av dette kan barnehagen bli sett på som den viktigste offentlige omsorgsinstitusjonen (Thoresen, 2015, s. 129).

1.2 Problemstilling: Avgrensning og presisering

Den norske barnehagehistorien er omfattende og spennende. Barnehagens to røtter, asylene og de frøbelske barnehagene, representerer henholdsvis den sosiale og den pedagogiske bakgrunnen. For å skape meg et historisk syn på barnehagehistorien har jeg valgt å ta for meg kort om barnehagens røtter og den norske barnehageutbyggingen. Tema for oppgaven min er som nevnt omsorg, og jeg vil fokusere på hva teoretikere legger i omsorg, samt hvordan omsorgen skrives frem. I rammeplanene har jeg sett på hvordan omsorgen skrives frem og hvilke ord omsorg knyttes til.

Selv om fokuset mitt ligger på omsorgen i barnehagen betyr det ikke at jeg anser lek, læring og danning som mindre viktige. Selv om jeg ikke tar for meg lek, læring og danning blir de nevnt i noen sammenhenger, blant annet når det snakkes om det helhetlige læringssynet. I august trer den nye rammeplanen for barnehagen i kraft, og det hadde vært interessant å tatt for seg denne. Dessverre ble ikke det mulig da den endelige ikke kom ut før 24. april, men det kan være aktuelt for videre forskning.

Problemstillingen min er følgende:

Hva er omsorg, og på hvilke måter skrives omsorg frem i rammeplanene fra 1996, 2006 og 2011?

1.3 Tidligere forskning

De første barneasylene ble opprettet for de med dårlige levevilkår. De skulle gi barn tilsyn, omsorg og oppdragelse. Det kan tolkes som at omsorg har vært barnehagens fundament helt fra den ble etablert. Barnehagen har hatt ulik vektlegging som pedagogisk eller sosialt tilbud med hovedvekt på tilsyn, omsorg, lek eller læring. Omsorg har også blitt vurdert som en sentral verdi for personalet, for selv om det ikke alltid har vært krav om utdanning, har det blitt uttalt at ”en moderlig omsorg var nok” (referert i Tholin 2013, s. 22).

På forskning.no har Jon Olav Skålid skrevet en artikkel med tittelen ”Omsorgen blir borte”. Han skriver om at historisk sett ble barnehagen begrunnet ut fra sosialpolitikk, familiepolitikk og likestilling. I senere tid har barnehage- og utdanningspolitikken blitt

flyttet fra Barne- og familiedepartementet til Kunnskapsdepartementet, og dette fikk konsekvenser for barnehagen og for omsorgen. Innføringen av rammeplan for barnehagen kan også ha styrket fokuset på barnehagen som utdanningsinstitusjon. Tholin mener det blåser en læringsvind over barnehage-Norge, og at dette fører til redusert oppmerksomhet rundt omsorg. Det er viktig å huske på at omsorg skal være grunnleggende for arbeidet i barnehagen (Skålid, J., 2011). Kristin Rydjord Tholin har sett på hvordan omsorg opererer som et selvstendig fenomen, og eventuelt i forbindelser med andre begreper (Tholin, 2013, s. 59). Omsorg står alene i en underoverskrift i første utgave, for så å bli koblet sammen med oppdragelse, for så igjen å bli stående alene i rammeplanen fra 2011. Tholin skriver også at som et sentralt område i barnehagen kan begrepet trenge å stå alene hvis det skal ha verdi i kraft av seg selv (Tholin, s. 59).

1.4 Leserveiledning

Kapittel to omhandler relevant teori og forskning som skal bidra til å belyse problemstillingen. Barnehagens røtter og den norske barnehageutbyggingen blir gjort kort rede for i første del av kapitlet. Deretter presenterer jeg hva som legges i omsorgsbegrepet av ulike teoretikere. Siden jeg anser perspektivet på barndommen som viktig har jeg også valgt å skrive kort om det. Tredje kapitlet mitt er knyttet til metode. Her skriver jeg om hva metode er og hvilken metode jeg har valgt for å belyse min problemstilling. I kapittel fire presenterer jeg funnene mine i analysen. Kapittel fem innebærer en oppsummerende drøfting hvor jeg belyser funnene opp mot problemstillingen. Avslutningen er naturligvis det siste kapitlet hvor jeg oppsummerer oppgaven og tanker jeg sitter igjen med.

2. Teori

I kapittel to tar jeg først for meg barnehagens historie. Hensikten med å ta for meg barnehagens historie er å få bedre innsikt i hva som var målet med barnehagen før kontra nå. Barnehagen har endret seg i takt med samfunnet, og det er viktig med et historisk perspektiv. Grunnen til at jeg har valgt å legge vekt på Fröbel-tradisjonen og barneasylene er fordi det er disse to røttene som Greve, Jansen og Solheim (2014) omtaler som bakgrunnen for den moderne barnehagen.

Andre del av teorikapittelet omhandler teoretikers syn på omsorgsbegrepet og hva de knytter til det. Jeg har valgt å ta for meg fire teoretikere for å få forskjellige perspektiver på begrepet. Til slutt i kapittelet har jeg valgt å skrive kort om barndom, og på hvilken måte denne perioden er viktig for barnets liv.

2.1 Barnehagens to røtter

Barnehagen, slik den ble kjempet for og formet av tidligere barnehagelærere, hadde både en sosial og en pedagogisk funksjon (Greve et al., 2014, s.140). Barnehagens to røtter, asylene og de frøbelske barnehagene representerer henholdsvis det sosiale og det pedagogiske. Den sosiale institusjonen var barneasylene, mens den pedagogiske var de frøbelske barnehagene. Det kan spores sosiale mål i de frøbelske barnehagene, samt pedagogiske mål i asylene. Den norske og nordiske barnehagetradisjonen har altså et tydelig sosialpedagogisk preg, en kombinasjon av det pedagogiske og det sosiale (Greve et al., 2014, s. 140).

2.1.1 Barneasylene

Barneasylene ble utviklet i Europa allerede fra 1816. Industrialiseringen medførte at mennesker flyttet til byene og arbeidet ved fabrikkene (Greve et al., 2014, s. 28). Småbarn ble i stor grad overlatt til seg selv siden både foreldrene og eldre søsken måtte arbeide. Det ble sett på som en samfunnsøkonomisk oppgave å redusere den høye barnedødeligheten. Den høye barnedødeligheten ble sett på som sløseri med ressurser, og ett av tiltakene var opprettholdelsen av asyl for den fattige arbeiderklassens småbarn (Greve et al., 2014, s. 30).

Barneasylene bygget på nestekjærlighet og veldedighetsprinsipper. Her gikk myndighetene og kristne organisasjoner sammen om å sørge for at fattige barn uten tilsyn fikk mat, ly, omsorg og opplæring (Aslanian, 2016, s. 16). Asylene vokste frem i Europa og Nord-Amerika på begynnelsen av 1800-tallet. Det første barneasylet i Norge kom i 1837 og ble opprettet i Trondheim. Forberedelser til skolen og en skolepreget undervisning ble vektlagt, men man kan se på asylene som forløpere til barnehagen der fokuset lå på omsorg og tilsyn (Greve et al., 2014, s. 30).

2.1.2 Frøbel-barnehager

Som nevnt har barnehagen to røtter, og den andre av barnehagens røtter fører tilbake til Frøbel. Små private Frøbel-barnehager var ikke rettet mot fattige familier slik som asylene, men mot de bedrestilte barna av borgerskapets kvinner i Norge (Greve et al., 2014, s.31). Barnehagene var et rent pedagogisk tilbud som ofte fant sted i deres eget hjem noen timer per dag. Den frøbelske barnehagebevegelsen var tuftet på universell kjærlighet og tok utgangspunkt i en pedagogisk tanke om at barnets potensiale blir fremmet av et tilrettelagt omsorgs- og læringsmiljø (Aslanian, 2016, s. 16). Barnehagen skulle ha innslag av naturopplevelser, huslige sysler, lek, bevegelse og konsentrert arbeid. For at barna skulle få utfolde seg i den frie leken inne og ute var forutsetningen små barnegrupper på ca. 20 barn. Gjennom utdanning som Frøbel-lærer skulle den kvinnelige lederen kvalifisere seg for oppgaven som barnets leder. Frøbels ideer kom etter hvert i 1930-årene også til å prege asylene, som endret navn til daghjem (Greve et al., 2014, s. 31). Det som var spesielt med Frøbel var hans interesse for barnet. Han var opptatt av lekens betydning og at den skulle ha en sentral plass i barnehagen. Barn lærer mye gjennom leken, så læring er ikke fremmed i barnehagen (Greve, A., 2015, s. 207).

2.2 Barnehageutbyggingen

Både barneasylene og de frøbelske barnehagene var tuftet på kjærlighet og hadde barnets beste som mål. Begge disse ble drevet av dedikerte ildsjeler, private personer som brant for barnets ve og vel (Aslanian, 2016, s. 16). Til tross for at etterspørselen etter barnehager var

der i 1950- og i 1960- årene, fikk ikke barnehager noe mer oppmerksomhet før i 1970- årene. Det var først nå barnehager ble kjernen i den nye familiepolitikken. Den norske og nordiske barnehagetradisjonen bærer et sosialpedagogisk preg, og at det er en sammensmelting av det pedagogiske og det sosiale. De første politiske intensjonene for barnehagen som institusjon ble formulert som tydelige sosiale og familiepolitiske mål (Greve, et al., 2014).

I tiden etter 2000 har imidlertid retorikken fra politisk hold endret seg. Dagens barnehagefelt er statsstøttet og et resultat av asylene og de frøbelske barnehagene. Barnehagen er i dag for alle barn, og ildsjelene er byttet ut med myndigheter som har tatt ansvar for feltets utbygging og utvikling (Aslanian, 2016, s. 17). Barnehagen er anerkjent som en pedagogisk institusjon og en del av utdanningsløpet. I 2006 ble barnehagen som ansvarsområde flyttet fra Barne- og familiedepartementet til Kunnskapsdepartementet (Greve et al., 2014, s. 140). Barnehagens virksomhet skulle bygge på det helhetlige læringssynet, der omsorg, lek, læring og danning ses i sammenheng. Vi kan allerede nå se et begynnende brudd med det helhetlige synet på læring. Skoleforberedende perspektiv blir stadig mer framtrædende i politiske målsettinger for barnehagen. I 2009 kom det et forslag om å legge tilbudet til 5 åringene tettere opp mot skolen. Her snakkes det om å senke skolealderen, noe som gjør at det helhetlige barnehagetilbudet står på spill. Det ble konkludert med at tilbudet til 5 åringene fortsatt skulle være frivillig og at det skulle gis i barnehagen (Greve et al., 2014, s. 141-142).

2.3 Hva legges i begrepet omsorg?

Barnehagen er blitt en del av barndommen til barna, og bør dermed i stor grad vær preget av mye omsorg. Barnehagen blir sett på som en pedagogisk institusjon, men den er også en omsorgsinstitusjon. Siden barna i barnehagen ikke kan klare sitt liv på egenhånd, er det tydelig at omsorg er en grunnleggende oppgave for personalet (Thoresen, 2015, s. 129). Men hva legges egentlig i begrepet omsorg? For å belyse omsorg har jeg tatt for meg fire dyktige teoretikere; Kristin Rydjord Tholin, Pär Nygren, Kari Martinsen og Teresa K. Aslanian.

2.3.1 Omsorgsbegrepet

Av Tholin blir omsorgsbegrepet beskrevet som et etablert begrep som blir brukt hyppig av ulike profesjoner. Omsorg er vidt begrep som krever en nærmere presisering for at man skal få en forståelse av det. Tholin nevner noen synonymer hun knytter til omsorg, som blant annet er; å sørge for, ta vare på eller vise omtanke for andre mennesker. Omsorg blir oftest sett i sammenheng med voksne som hjelper barn, syke eller eldre som er avhengige av andres støtte og omtanke. Siden omsorgsbegrepet er så stort er det ulike assosiasjoner knyttet til begrepet. Det handler om hva du assosierer med begrepet som avgjør hvilke tanker du knytter til det (Tholin, 2013, s. 17).

Omsorg er et sentralt og aktuelt begrep, og som jeg nevnte i innledningen anses det som å være grunnleggende i pedagogisk arbeid i barnehagen. Omsorg er et behov vi mennesker har, og behovet vil være tilstede gjennom hele livet i ulik grad. Tholin skriver som nevnt at begrepet omsorg krever en presisering, men på bakgrunn av at omsorgsbegrepet kan ha varierende innhold, kan det være utfordrende å avgrense begrepet (s. 18). Fra internasjonalt hold fremmes også dette synspunktet: "The meaning of 'care' is rarely gone into with any rigour, leaving it loosely defined by association" (Dahlberg & Moss, 2006, s. 91). Jeg tolker dette som at omsorg er vanskelig å definere konkret, slik at det ofte ligger mange løse tolkninger rundt begrepet. Som Tholin skrev handler det om hva vi assosierer med begrepet som avgjør hva vi legger i begrepet.

2.3.2 Omsorg som tverrfaglig begrep

Pär Nygren har lang erfaring fra sosialfaglig arbeid med barn og unge. Nygren stiller seg kritisk til at man omtaler at alt man gjør med barn er omsorg. Personalet kan ha en intensjon om at det var omsorg, men det kan være barn som har opplevd det motsatte (Tholin, 2013, s. 92-93). Nygren ser på omsorgsbegrepet som et tverrfaglig begrep som inneholder tre elementer: behovsomsorg, utviklingsomsorg og oppdragelsesomsorg (s. 59). Referert i Tholin (2013) hevder Nygren at omsorgsbegrepet hele tiden til stede, men kun som taus og en underforstått selvfølgelighet (s. 17). I barnehagesammenheng kan vi si at behovsomsorg går ut på at personalet evner til å ivareta barns primærbehov som tørrbleie, søvn og mat. Det er ikke bare fysiologiske behov som skal dekkes, men også psykologisk relaterte behov. I barnehagen skal også barn oppleve og erfare at noen bryr seg om dem og engasjerer seg med

dem. Vi kan si at barnets behov skal være i sentrum og påvirke arbeidet gjennom dagen for omsorgsgiveren. Et behov barn har er å bli sett og få anerkjennelse for det de mestrer. Barn vil ofte søke dette behovet gjennom å for eksempel klatre høyt i trær og rope til personalet for å vise hvor modig det er (Tholin, 2013, s. 92-93).

Utviklingsomsorgen innebærer i følge Nygren ”å sørge for at barn er sikret en tilstrekkelig god utvikling sosialt, intellektuell, følelsesmessig og fysisk” (s. 16). Her dannes grunnlaget for at barna kan mestre og leve meningsfullt som deltaker i samfunnet. I barnehagesammenheng kan vi si at det handler om at personalet skaper utfordrende og spennende stimuli gjennom tilrettelegging av for eksempel det fysiske miljøet. Her får barna erfaring og kompetanse av sosial karakter i lek og samvær med andre barn. Oppdragelsesomsorg handler i følge Nygren om å tilegne seg verdier og normer gjennom oppdragelsen. Hvordan man skal opptre i samvær med andre mennesker og i samfunnet ellers tilegner barnet seg i oppdragelsen. Nygren hevder at det er to sider av oppdragelsesomsorgen. Den ene siden dreier seg om at vi som profesjonsarbeidere hjelper barnet å mestre normene og reglene som allerede er i samfunnet. Den andre siden av oppdragelsesomsorgen handler om å støtte barnet til å styre sin egen utvikling på en ordentlig måte. Det handler om å regulere atferden gjennom de gjeldene reglene i de sosiale sammenhengene barnet inngår i, men også at barnet skal få mulighet til å påvirke sitt eget liv (Tholin, 2013, s. 92-93).

2.3.3 Omsorg som relasjon

I Norden er blir Kari Martinsen sett på som en sentral bidragsyter i det å sette omsorg på kartet. Omsorgsbegrepet er et relasjonelt begrep når man ser på ferdighetene til ”å ta hånd om” på den riktige måten. Relasjonen mellom omsorgsgiver og den som trenger omsorg ivaretas. (Thoresen, 2015, s. 132). Martinsen er opptatt av den svakes part i relasjonene og det asymmetriske aspektet ved omsorgsforhold. I en relasjon kan vi finne balansert gjensidighet eller uegennyttig gjensidighet. I balansert gjensidighet er partene jevnbyrdige, hvor man gir og får omsorg. En uegennyttig gjensidighet er den relasjonen vi kan knytte til barnehagen mellom de ansatte og barna. Vi gir barna omsorg, men forventer ikke at vi skal få noe tilbake. Denne type omsorg kan man se på som betingelsesløs omsorg, som ikke skal

tjene noe annet enn å være nestekjærlighet og rettet mot den andres situasjon (Martinsen, referert i Tholin, 2013, s. 90).

Et grunnlag for gode relasjoner er tuftet på at relasjonen består av subjektive deltakere. I følge Berit Bae, referert i Tholin (2013) innebærer det å møte barn som subjekt å anerkjenne individets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden, og kan også knyttes til barns medvirkning i barnehagen. Å anerkjenne barn som et subjekt kan, ifølge Berit Bae, bety å forholde seg til hvert enkelt barn som et selvstendig individ med rettigheter til egne tanker og følelser. Omsorg som allmennmenneskelig fenomen kan være motivert fra eget ønske om å ta vare på og sørge for andre mennesker som vi er knyttet til. Det kan også omfatte ønske om bry seg om andre vi ikke har bånd til, men som vi tilfeldigvis støter på (s.86).

2.3.4 Omsorg som kjærlighet

Teresa K. Aslanian (2016) skriver at barnehagen er blitt en stor del av barns oppvekst, og er dermed en viktig arena hvor barna skal oppleve kjærlighet. Videre hevder hun at kjærlighet er omsorgens kilde og dermed er den mest sentrale oppgaven i barnehagen å gi barna omsorg. Vi finner ikke bare kjærlighet gjennom kjærtegn som gis eller relasjoner som utvikles. Kjærlighet er tilstede der læringslysten støttes, når man undrer seg med barna og blant i annet faglige beslutninger som tas i forhold til barnet (s. 17). Videre skriver hun at gjennom lover og rammeverk blir nestekjærlighet og omsorgstanken delvis opprettholdt. Det er gjennom lover og rammeverk man sikrer barnas rett til omsorg og nestekjærlighet som grunnverdi i barnehagen, men på bakgrunn av barnehagens omfang blir kjærlighetens utøvelse truet (s. 17). Barnehageansatte blir glade i barna og barna blir glade i barnehageansatte. Man kan dermed si at kjærlighet blir et hverdagsfenomen i barnehagen for mange barn og ansatte. Man blir en del av hverandres liv ved at opplevelser deles (Aslanian, 2016, s. 17). Kjærlighet er inngangsporten til barnehagebarnets velvære, læring og allsidig utvikling. Et ubestridt kjennetegn på kvalitet i barnehagen er varme og trygge relasjoner mellom barn og barnehagelærere. Barnehagens faglige innhold og formidling bygger på grunnleggende, sterke relasjoner mellom barn og barnehageansatte (Aslanian, 2016, s. 18).

2.4 Barndom

Ideen om det kompetente barnet, barndommens egenverdi og den helhetlige pedagogikken som inkluderer lek, omsorg og læring, kan spores tilbake til blant annet Fröbel (Röthle, 2001 referert i Greve, 2014, s. 22). Barndom blir definert som en fase i livet (Korsvold, 2016, s. 21). Barnet blir formet innenfor barndommens strukturer, og barnet er selv aktør og gir barndommen innhold gjennom sine egne erfaringer. Barndommen defineres til å være både de ytre rammene og vilkårene barnet har vokst opp under, og hvordan barnet selv opplever situasjonen og oppveksten sin, i form av tanker, følelser og forestillingsverden. Barndom skapes gjennom historiske, sosiale og kulturelle prosesser som inkluderer både voksne og barn. Barna framstår som aktører, personer med handlingsevne og som aktive skapere av barndommen. Barndommen kan bli sett på som en transportetappe til voksenlivet, men barndomsforskningen tar utgangspunkt i en anerkjennelse av barndommens egenverdi i et her-og-nå-perspektiv (Korsvold, 2016, s.21).

3. Metode

For å belyse min problemstilling på en faglig måte har jeg valgt å bruke kvalitativ metode. En metode er i følge Dalland (2012) en fremgangsmåte, et middel for å løse problemet og komme frem til ny kunnskap (s. 111). Vi kan se på metode som et verktøy for å løse problemstillingen. Bakgrunnen for valget av en kvalitativ metode er at denne metoden fanger opp mening og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle (s. 112). Dalland peker på noen kjennetegn på en kvalitativ metode. I kvalitativ metode handler det om å gå i dybden på det du undersøker. Her får du mange opplysninger fra få undersøkelsesenheter. Det er viktig å få en helhet og en sammenheng gjennom dataene som salmes inn (s.113). Kvalitativ forskning baserer seg på et vidt spekter av innsamlingsmetoder. Eksempler på disse er intervju, observasjon og analyser av dokumenter (Bergsland & Jæren, 2014, s. 67). I valget om innsamlingsmetode landet jeg raskt på analyse av dokumenter. Siden en dokumentanalyse ofte benyttes sammen med andre metoder, ble det også naturlig med en diskursanalyse i denne oppgaven (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2003, s. 101). En viktig målsetting med kvalitative tilnærminger er å oppnå forståelsen av sosiale fenomener, der det å kunne fortolke disse fenomenene får stor betydning (Bergsland & Jæren, 2014, s. 67). På bakgrunn av min problemstilling har jeg valgt å analysere styringsdokumentene for barnehagen. Fokuset i analysen er hvordan begrepet omsorg blir skrevet frem, og hvilke begreper det er satt i sammenheng med. Ved å gjøre en slik analyse vil jeg få en nærmere forståelse av hvilke plass omsorgen har i rammeplanen, og jeg vil naturlig få bedre innsikt i hva teoretikere legger i omsorg.

3.1 Dokumentanalyse

Dokumentanalyse er kanskje den mest brukte metoden i samfunnsvitenskapen (Brinkmann & Tanggaard, 2010, s. 153). I samfunnsvitenskapelig metode benyttes dokumentanalyse ofte i kombinasjon med andre metoder (Johannessen, et al., 2003, s. 101). Samfunnsvitenskapens utgangspunkt er virkeligheten, nærmere bestemt den virkeligheten folk opplever – hverdagsvirkeligheten. All samfunnsforskning består av å undersøke folks virkelighet. Ut i fra dette tolker jeg det slik at samfunnsvitenskap går ut på at vi mennesker opplever verden

forskjellig. Det blir viktig å få frem at min tolking av rammeplanen er basert på min opplevelse av den.

Christoffersen & Johannessen (2012) forklarer at gjennom en dokumentanalyse blir det benyttet teori som er relevant for problemområdet. Teorien jeg har tatt for meg blir et analyseverktøy når jeg setter de sammen med styringsdokumentene jeg skal analysere. I en analyse av faglige dokumenter handler det om å gi en så objektiv beskrivelse som mulig av hovedtrekkene i tekstens innhol (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 88). Det finnes flere strategier for dokumentanalyse, og en av de vanligste er diskursanalyse.

3.1.1 Diskursanalyse

Begrepet *diskurs* kommer fra det latinske *discurrere*, som betyr å *springe hit og dit*. Diskurs har å gjøre med tale, språk, tekst og meningsutveksling i form av samtale, diskusjon og lignende (Johannessen, et al., 2003, s. 223). Diskurs er nær forbundet med forskjellige teorier om makt, hvor evnen til å definere diskursen ofte likestilles med det å definere virkeligheten. Studiet av ordenes betydning er derfor viktig, fordi virkeligheten er sosialt konstruert gjennom språket (Christoffersen & Johannessen, 2012, s.91). Lind (2015, s. 42) forstår diskurs som det vi tenker, sier og handler innenfor et gitt område, uten å stille spørsmål rundt dette da det er normalisert.

En diskursanalyse dreier seg om analyse av ytringer, utsagn og tekster. I en diskursanalyse er det forholdet mellom språket og virkeligheten som er vesentlig. En diskursanalyse bidrar til å øke bevisstheten om hvordan diskurser former virkelighetsoppfatninger. (Johannessen, et al., 2003, s. 223). Konstruksjoner av kategorier og meningssammenhenger over tid er gjenstander for analysen (Lynggaard, 2010, s. 163).

3.2 Hermeneutikk

Hermeneutikk betyr ”fortolkningslære” (Bergsland & Jæger, 2014, s. 42). Vi forstår en tekst når det som sies, gir språklig mening og kan referere til noe i vår egen kontekst. Det er ikke nødvendigvis det samme som det var for forfatteren, men den saken som fikk forfatteren til å

skrive og som får betydning for meg i dag er i bunn og grunn den samme, selv om vi forstår den på ulikt vis. Det kan derfor hevdes at det som gjør noe til vitenskapelig kunnskap, alltid krever en form for hermeneutikk for å tolke språk, symboler og historisk fellesskap. En hver forsker eller forskergruppe må arbeide bevisst hermeneutisk for å gjøre rede for hvordan de kommer til å rette med avstand mellom seg selv og det de studerer. Dette omfatter å forstå emnet eller menneskene gjennom forestillinger, forståelser og tolkningsredskaper (Bergsland & Jæren, 2014, s. 42). Det å fortolke for å forstå en slik tolkningsprosess blir gjerne omtalt som den hermeneutiske spiral. Grunnen til dette er at man tolker, får forståelse, ny tolkning, ny forståelse. Spiralen tar aldri slutt, men utvides (Bergsland & Jæren, 2014, s. 58).

Oppgaven min handler om å tolke hvordan omsorg blir skrevet frem i de ulike rammeplanene. Jeg må skape meg forståelse av det jeg tolker, og skape meg ny forståelse ut i fra det. Slik som den hermeneutiske spiral skapes det alltid ny tolking og ny forståelse, og leseren trenger ikke nødvendigvis å sitte med samme forståelse som forfatteren.

3.3 Kildekritikk

Dalland (2012) skriver at kildekritikk er de metodene du bruker for å fastslå om en kilde er sann (s. 67). Jeg anser det som vesentlig i en dokumentanalyse å vurdere kildene sine kritisk. Det er to sider ved kildekritikk. Den ene siden av kildekritikk omhandler kildesøking eller litteratursøking. Kildesøking handler om å finne relevant litteratur for å belyse problemstillingen i oppgaven. Det å gjøre rede for litteraturen man har anvendt i oppgaven er andre siden av kildekritikk (Dalland, 2012, s. 68).

For å finne relevant litteratur til min problemstilling ble det naturlig å bruke rammeplanen for barnehagen fra 1996, 2006 og 2011. Rammeplanen fra 1996 er 21 år gammel, og rammeplanen fra 2006 er 11 år gammel. I et fagfelt som vokser raskt er det nødvendig at jeg sier noe om hvorvidt disse er tilstrekkelig oppdatert i lys av dagens situasjon (Dalland, 2012, s. 73). I denne oppgaven er de eldre rammeplanene viktige for å se hvordan omsorg ble skrevet frem i disse kontra den fra 2011. Rammeplanen fra 2011 er også seks år gammel, og en ny rammeplan trer i kraft i 2017. I valget av lærebøker tok jeg i mot råd fra min veileder om relevante bøker. Av tipsene jeg mottok gikk jeg gjennom og sjekket relevansen for min problemstilling. Bøkene jeg benyttet er pensumbøker til barnehagelærerutdanningen, samt

bøker som er skrevet for studenter eller ansatte i barnehagen. Jeg har vært kritisk i valget og vurdert kildenes relevans for min problemstilling.

3.4 Presentasjon av dokumentene

Bakgrunn for valget av dokumentene i denne analysen er for å se hvordan omsorgen skrives frem gjennom rammeplanene til barnehagen. Den første håndboken til barnehagen kom i 1982 og ble laget av en arbeidsgruppe bestående av Eva Balke, Berit Bae, Turid Jansen, Anne Sagbakken Eng og Tone Kundsén (Greve et al., 2014, s.114). Håndboken fikk navnet *Målrettet arbeid i barnehagen* og skulle være et hjelpemiddel for større oversikt og videre utvikling av det daglige arbeidet. Medlemmene i denne arbeidsgruppa hadde god kjennskap til barnehagen og var tydelige på at denne håndboken var et ledd i et større arbeid med barnehagens mål og innhold. Denne håndboken fikk en åpen form på bakgrunn av at barnehagelæreren hadde det pedagogiske ansvaret, og tradisjonelt hadde en fri stilling. Denne håndboken anses for å være forløperen til den første rammeplanen som kom i 1996 (Greve et al., 2014, s. 113-114).

3.4.1 Rammeplan for barnehagen 1996

Da den første Rammeplan for barnehagen kom i 1996 var det viktig å legge vekt på det gode arbeidet som allerede fantes i barnehagen (Greve et al., 2014, s.116). Unni Bleken ledet rammeplanutvalget og var rektor ved Barnevernsakademiet. Frode Søbstad som var en del av rammeplanutvalget i 1990 skrev at det var viktig å synliggjøre den gode barnehagen siden den ikke har vært beskrevet i noen plan tidligere. Målet med rammeplanen var dermed ikke å revolusjonere barnehagene, men å synliggjøre dem. Rammeplanen fra 1996 var omfangsrik og grundig, men gav lite konkrete føringer til at det var en *rammeplan*.

3.4.2 Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2006

I 2006 kom det en ny rammeplan for barnehagen. Barnehagen ble flyttet fra Barne- og familiedepartementet til Kunnskapsdepartementet. I motsetning til den første rammeplanen

ble ikke denne skrevet av en barnehagelærer eller en pedagog. Thomas Moser ledet arbeidsgruppa og var professor i kroppsøving. Han var en sentral barnehageforsker ved Høgskolen i Vestfold (Greve et al. 2014, s. 118). Denne planen skulle ta utgangspunkt i den tidligere rammeplanen, men den skulle være vesentlig kortere. Læring fikk en større plass og hadde seks fagområder, hvor blant annet leken var et underordnet kapittel om læring. Arbeidsgruppa for den nye rammeplanen hadde flere uoverensstemmelser, og mindretallet var uenige i at det skulle fastsettes mål for barna i forbindelse med de utvalgte fagområdene. Utvalget fryktet at dette ville kunne medføre et større fokus på læring på bekostning av omsorg og oppdragelse, samt mer voksenstyrte aktiviteter på bekostning av ikke-styrte aktiviteter (Greve et al., 2014, s. 119).

3.4.3 Rammeplan for barnehagen – innhold og oppgaver 2011

Utarbeidelsen til rammeplanen i 2011 var annerledes i forhold til den fra 1996 og 2006. Denne gangen ble det ikke utarbeidet noen arbeidsgruppe, og det var Departementet som utarbeidet et forslag som ble sendt til høring. Rammeplanen fra 2006 ble revidert på bakgrunn av en ny formålsparagraf i barnehageloven (2005). Tjelmeland (2013) skriver at bakgrunnen for revideringen var en sterk samordning av formålene for barnehagen og opplæringen (s. 31).

4. Funn og resultater

I dette kapitlet skal jeg presentere mine hovedfunn og drøfte disse opp mot tidligere forskning og de teoretiske perspektivene i kapittel 2. Jeg har laget meg tre kategorier i analysen. Kategoriene er inspirert av teoretikernes hovedmomenter rundt omsorg, som videre har blitt min førforståelse av omsorg. Den ene kategorien omhandler relasjon, hvor jeg ser på hvordan omsorgen knyttes til begrepet. Den andre kategorien handler om omsorg gjennom oppdragelse og utvikling. Den tredje og siste kategorien omhandler synet på barn og barndom. Hver kategori tar for seg de tre ulike rammeplanene og hvordan omsorgen blir skrevet frem i kategoriene. Til slutt går jeg over og drøfter funnene mine opp mot teoretikerne fra kapittel 2 for å bekrefte at problemstillingen er besvart.

4.1 Omsorg som relasjon

Rammeplanen (1996) ser ofte på omsorg som omsorgsarbeid, for eksempel stell av barna, hvor målet var at arbeidet skulle kjennetegnes av varme, nærhet og innlevelse. I den første rammeplanen blir det skrevet at omsorg viser kvaliteten på en relasjon og at omsorg forbindes med nærhet, ømhet, varme, godhet, oppmerksomhet, tålmodighet, innlevelse og hengivenhet. Omsorg skal finne sted i relasjon, men også i handling. Dette blir omtalt som et helhetsperspektiv. For at målet med et omsorgsarbeid skal oppnås må omsorgsgiveren være åpen og mottakelig over for barnet, og se hvert enkelt barns behov. En omsorgsgiver skal også ha en evne til å hjelpe og støtte barnet, samt anerkjenne det og gi bekræftelser. I rammeplanen fra 1996 står det også at barna skal lære at andre mennesker ikke skal møtes med likegyldighet, men med omsorg og kjærlighet. Å utvikle nestekjærlighet og solidariske holdninger overfor andre har stor betydning i et globalt perspektiv. Grunnsteinene i vår kultur blir ansett å være nestekjærlighet og solidaritet, og dermed skal barnehagen sørge for at barna opplever varme og kjærlighet fra andre. Barna blir kun omtalt som omsorgsmottaker i den første rammeplanen, men de skal lære seg å gi andre omsorg. Barna skal bli møtt med varme, anerkjennelse og oppmuntring og få oppleve seg selv som verdifull og godtatt av de ansatte (Barne- og familiedepartementet, 1996).

Det første jeg reagerer på i rammeplanen fra 2006 er at omsorg er fjernet som selvstendig begrep i innholdsfortegnelsen. Det skrives allikevel at omsorg har verdi i seg selv, noe som kan virke litt motstridende med tanke på at begrepet settes sammen med andre begreper. I likhet med sin forgjenger ses omsorg i sammenheng med relasjon. Barn skal ha rett til omsorg og de skal møtes med omsorg. Omsorgsforpliktelsen stiller krav til at personalet møter hvert enkelt barn med oppmerksomhet og åpenhet og det unike i situasjonen og i gruppen. En relasjon skal være preget av lydhørhet, nærhet, innlevelse og vilje til samspill. Barnehagen skal gi barna troen på seg selv og andre. Det skrives at omsorg i barnehagen handler både om relasjonen mellom personalet og barna, og om barnas omsorg for hverandre. Som en tydelig forskjell fra sin forgjenger omtales barna i denne rammeplanen som omsorgsgivere. Det å gi barna mulighet til å gi hverandre og ta imot omsorg, er grunnleggende for utvikling av sosial kompetanse og er et viktig bidrag i et livslangt læringsperspektiv (Kunnskapsdepartementet, 2006).

Rammeplanen fra 2011 omtaler det å gi omsorg som en primær oppgave barnehagen har. I endringene fra 2006 blir omsorgen igjen et selvstendig begrep, og bekrefter at omsorg har verdi i seg selv. Personalet skal gi omsorg og nærhet og sørge for at barna møtes med lydhørhet, innlevelse og vilje til samspill ut i fra hvilken alder og individuelle forutsetninger barnet har. Barna har rett til omsorg og nærhet, og det er dermed viktig at barnehagen gir barna den omsorgen og nærheten de trenger. Både i rammeplanen fra 1996 og 2006, skal en omsorgsfull relasjon være preget av lydhørhet, nærhet, innlevelse og evne og vilje til samspill. Barnehagen skal tilby et miljø som er preget av glede, humor, kreativitet og omtanke for fellesskap. I rammeplanen fra 2011 står det at god omsorg styrker barnets forutsetninger for å utvikle tillit til seg selv og andre. Det styrker også barnets forutsetninger for å skape gode relasjoner og gradvis ta større ansvar for seg selv og andre i et fellesskap. Omsorg skal prege alle situasjoner i barnehagen, og komme til uttrykk når barnet leker og lærer, ved måltider og påkledning samt i stellesituasjoner (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Det vi kan se er at kvaliteten på forholdet mellom mennesker er gjennomgående i de tre rammeplanene. Kvaliteten mellom relasjonene kan kjennetegnes ved blant annet lydhørhet, nærhet, evne og vilje til samarbeid, ømhet, varme, godhet, hengivenhet, oppmerksomhet, tålmodighet og innlevelse. Som Aslanian skrev er kjærligheten inngangsporten til barnehagebarnets velvære, læring og allsidig utvikling, noe som tydelig viser omsorgens betydning. Aslanian peker på at varme og trygge relasjoner mellom barn og barnehagelærere som et ubestridt kjennetegn på kvalitet.

I både rammeplanen fra 2006 og fra 2011 står det at barn har rett på omsorg, og skal møtes med omsorg. Det er først i rammeplanen fra 2006 at barna omtales som omsorgsgivere. Dette er et viktig steg i retningen å se på barna som subjekter og se verdien barna har for hverandre. I barnehagen er det av stor betydning at barna får oppleve varme og kjærlighet fra andre. Som vi har sett i kapittel 2 hevder Aslanian at kjærlighet er omsorgens kilde og den mest sentrale oppgaven i barnehagen er å gi barna nettopp det. Dette gjelder ikke bare relasjonen barn-voksen, men også i relasjonen mellom barna. Omsorg i relasjoner blir knyttet opp mot varme, oppmerksomhet og kjærlighet. Omsorg har gått fra å være omsorgsarbeid til å prege alle situasjoner i barnehagen. Martinsen ser på omsorg som et relasjonelt begrep, og at vi kan se på relasjonen som gjensidig balansert eller uegennyttig. I barnehagen kan vi finne både relasjoner som er gjensidig balansert, hvor man både gir og tar omsorg. Dersom relasjonen er preget av å gi omsorg, men ikke kreve noe tilbake kalles den en uegennyttig gjensidighet. På bakgrunn av at barnet omtales kun som omsorgsmottaker i Rammeplanen fra 1996 tenker jeg at man ser på relasjonen med barna som en uegennyttig gjensidighet.

4.2 Omsorg gjennom utvikling og oppdragelse

I rammeplanen fra 1996 står det at barnehagen skal drives i forståelse med barnets hjem, noe som innebærer at den skal drives i samsvar med foreldrenes ønsker for omsorgen og oppdragelsen av barna. Barnehagen skal dermed så langt det lar seg gjøre tilpasse virksomhetens innhold og arbeidsform til forventningene fra foreldrene. Foreldrene har hovedansvaret for barnas oppdragelse og skal i første rekke lære barna hva som er riktig og galt. De skal også veilede barna i viktige livsspørsmål. Barnehagen skal ha en bevisst holdning til verdivalgene som de foretar som oppdragere. Samarbeid mellom personalet og barnehagen er selvfølgelig en del av barnehagehagens arbeid (Barne- og familiedepartementet, 1996).

I rammeplanen fra 2006 er det fortsatt foreldrene som har ansvaret for barnets oppdragelse. Oppdragelse beskrives som å være en prosess hvor barna veiledes av voksne der de får overført verdier, normer, tanker og uttrykks- og handlingsmåter. I denne prosessen skal barnet veiledes i deres veksling mellom samfunnets normer og sosiale krav, og egen væremåte. Barnet skal tilegne seg hvilke rammer som er akseptable i samvær med andre

gjennom oppdragelsen. Oppdragelsen skal skje i tråd med barnehagens verdigrunnlag, og legge grunnlaget for barns mulighet for aktiv deltakelse i et demokratisk samfunn. I rammeplanen fra 2006 skives det videre at barnet skal tilpasses og oppmuntres til å forholde seg selvstendig og kritisk til normer og ulike former for påvirkning. Barnehagen skal bidra til å gi barna troen på seg selv og andre. Personalet i barnehagen må kunne begrunne verdimesseige standpunkt knyttet til oppdragelse overfor både seg selv og foreldrene (Kunnskapsdepartementet, 2006).

I rammeplanen fra 2011 er omsorg nært knyttet til oppdragelse, helse og trygghet, samtidig en viktig forutsetning for barns utvikling, læring og danning. Oppdragelse blir mindre brukt i denne rammeplanen og er sammensatt eller byttet ut med begrepet danning. I danning inngår oppdragelse i prosessen der voksne både leder og veileder neste generasjon. Gjennom oppdragelse og danning videreføres, endres og forhandles det om verdier, normer, tanker og uttrykks- og handlingsmåter. Personalet skal veilede barn i deres veksling mellom samfunnets normer og sosiale krav og egen væremåte. Barn må få hjelp til å oppfatte hvilke rammer som er akseptable i samvær med andre. Å respektere forskjellighet er en del av barnehagens verdigrunnlag. Ved å bli kjent med det som er forskjellig blir barnet bevisst på seg selv og sin personlighet (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Felles for de tre rammeplanene er at det gjennom oppdragelsen og utviklingen til barnet handler om å tilegne seg verdier og normer. I rammeplanen fra 1996 er det tydelig vektlagt at barnehagen skal arbeide ut i fra foreldrenes ønsker for omsorg og oppdragelse overfor barnet. Vi må begrunne verdimesseige standpunkt knyttet til oppdragelse overfor både seg selv og foreldrene. I både rammeplanen fra 2006 og 2011 står det at man skal i samarbeid med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg. Oppdragelsesomsorgen til Nygren er som vi har sett delt i to. Den ene siden handlet det om at vi som profesjonsutøvere hjelper barna med å mestre normene og reglene som allerede er i samfunnet. Den andre siden dreide seg om å støtte barnet til å styre sin egen utvikling ved å regulere atferden gjennom de gjeldene reglene i de sosiale sammenhengene barnet inngår i. Barnet skal også her få mulighet til å påvirke sitt eget liv. Hovedansvaret for å lære barnet hva som er rett og galt var hos foreldrene. Gjennom oppdragelsesomsorgen sørger man for at barna blir rustet for å møte samfunnet. Ut i fra det Nygren skriver om utviklingsomsorg, tolker jeg det som å sørge for at barnet får en god utvikling blant annet sosialt og følelsesmessig. Det er her grunnlaget for at barnet kan mestre å leve meningsfullt i samfunnet dannes. Personalet må sørge for å tilrettelegge slik at barna får erfaring og kompetanse av sosial karakter gjennom lek og

samvær med andre barn. Vi som profesjonsutøvere skal støtte barna i denne prosessen og regulere atferden gjennom de gjeldende reglene i de ulike sosiale sammenhengene barna inngår i.

4.3 Synet på barn og barndom

I rammeplanen fra 1996 blir barndommen beskrevet som en periode som ikke bare handler om å vokse seg inn i samfunnet raskest mulig. Barndommen er en periode i livet som ikke kan tas igjen, og det er viktig å huske at barndom er vekst ut fra egne forutsetninger. Man må huske på at barndomsopplevelser er forskjellige ut i fra hvordan samfunnet er under oppveksten. De som ble født i 1990-årene hadde en annen barndom enn de som er født i for eksempel 2016. Forskjellen på foreldrenes og barnas barndom blir enda tydeligere dersom foreldrene er vokst opp i et annet land enn barnet. Samfunnsendringene som skjer påvirker rammene rundt barndommen. Barn trenger å vokse opp i miljø som er egnet til å gi selvtillit og opplevelse av mestring. En utfordring er å ikke styre hverdagene for mye, men huske at barn kan mye selv uten voksnes direkte hjelp. En side i rammeplanen fra 1996 har et eget underkapittelet om glede og humor. Det anses i rammeplanen å være et viktig kjennetegn på barnas tilværelse i barnehagen. I barnehagen finner man ulike former for glede, blant annet gjensynsglede med foreldre, gruppeglede eller glede gjennom mestring. Barn trenger å bli bekreftet fra de voksne gjennom glede knyttet til deres aktive utfoldelse i øyeblikket (Barne- og familiedepartementet, 1996).

I rammeplanen fra 2006 blir barndommen også beskrevet som en livsfase med egenverdi i likhet med alle andre faser i menneskers livsløp. Ett av barndommens særpreget er samspill i lek, der initiativ, fantasi og engasjement vil finne sted. Barn undrer seg og stiller spørsmål, søker opplevelser og gjør erfaringer på egne læringsarenaer. Omsorg, oppdragelse, lek og læring i småbarnsalderen former barns holdninger, verdier og tillit til seg selv og andre mennesker og deres motivasjon for læring senere i livet. Omsorgen og aktivitetstilbudet må tilpasses hvert enkelt barn og den aktuelle barnegruppen. Synet på barn og barndom vil ha konsekvenser for hvordan personalet forstår barns medvirkning. Å forstå barns ulike uttrykk er av stor betydning. Barnehagen må være sitt ansvar bevisst i situasjoner overfor barn som opplever egen barndom som vanskelig (Kunnskapsdepartementet, 2006).

Det er få endringer i Rammepplanen som kom i 2011. Det skrives at barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Barna skal blant annet lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen og de skal få utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. Tilpasset alder og forutsetninger skal barna ha rett til medvirkning i barnehagen. Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. I barnehagen skal demokrati og likestilling fremmes, og alle former for diskriminering skal motarbeides (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Gjennomgående i de tre rammeplanene er at barndommen har egenverdi. Det å se egenverdien i barndommen kan som nevnt spores tilbake til blant annet Fröbel. Som Thoresen skriver er barnehagen blitt en del av barndommen og skal dermed være preget av mye omsorg. Barna i barnehagen er ikke i stand til å ta vare på sitt eget liv, og dermed er omsorg en grunnleggende oppgave i barnehagen. Som Korsvold skriver blir barndommen definert ut i fra de ytre rammene og vilkårene du er vokst opp under, men også hvordan barnet selv opplever situasjonen og oppveksten sin. Barnets tanker, følelser og forestillingsverden styrer dets opplevelse. Barndom skapes som nevnt gjennom historiske, sosiale og kulturelle prosesser som inkluderer både voksne og barn. Her får barnet være aktører, personer med handlingsevne og som aktive skapere av barndommen. Synet på barn og barndom vil som nevnt ha konsekvenser for hvordan barnets medvirkning kommer frem.

Barn skal ha rett til omsorg, og de skal møtes med omsorg. Å møte barnet som et subjekt innebærer i følge Berit Bae å anerkjenne barnets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden. Det å gi rom for medvirkning kan også knyttes til å anerkjenne barnets rettigheter. Glede ved mestring av nye ferdigheter kan være et område der barnet søker bekreftelse av en ansatt. Behovsomsorgen Nygren snakker om støtter opp om at glede og humor er omsorg. Ved å anerkjenne barn som for eksempel mestrer å klatre i trær gir det barnet bekreftelse og glede. Dette viser en gjensidighet i samspillet mellom omsorgsgiver og omsorgsmottaker.

5. Oppsummerende drøfting

Problemstillingen min var følgende: *Hva er omsorg, og på hvilke måter skrives omsorg frem i rammeplanene fra 1996, 2006 og 2011?*

Det vi har sett i oppgaven er det er vanskelig å finne en definisjon på omsorg som begrep. Dette bekreftes fra internasjonalt hold og gjennom analysen. Begrepet omsorg avhenger av hva hver enkelt assosierer med det. Som vi har sett er det assosiasjonene du har til begrepet omsorg som avgjør hva du legger i det. Omsorg er et behov vi mennesker har, og det vil være tilstede hele livet gjennom ulike faser. Selv om man håper og ønsker det, så kan man ikke si at alt man gjør med barna er omsorg. For at man skal kunne si at det er omsorg må både omsorgsgiver og omsorgsmottaker se på det som omsorg. Innledningsvis nevnte Thoresen at nærmere 300 000 små barn tilbringer store deler av døgnet sitt i barnehagen. Barnehagen har blitt en omsorgsinstitusjon som velferdsstaten Norge er avhengig av, og vi som barnehagelærere må ikke godta at omsorg kommer i skyggen av læring.

I rammeplanen skrives omsorg frem gjennom blant annet det helhetlige læringssynet. Det helhetlige læringssynet nevnes allerede i rammeplanen fra 1996. Omsorg er grunnsteinen for at god læring skal finne sted, og samspillet er viktig for barns læring. Vi har sett at det må være kvaliteter i relasjonene for at læring skal finne sted. Fröbel var opptatt av lekens betydning og at denne skulle ha en sentral plass i barnehagen. Både asylene og de frøbelske barnehagene inneholdt både sosiale og pedagogiske mål, noe som dannet grunnlaget for dagens barnehager. På bakgrunn av omsorgens betydning for læring stiller jeg meg kritisk til at et så sentralt og aktuelt begrep ikke kommer mer frem i lyset. Omsorg som selvstendig begrep var på vei ut fra rammeplanen i 2006, men kom tilbake i 2011. Med tanke på at det skrives at omsorg har en verdi i seg selv bør det ha en sentral plass i planen. I arbeidsgruppa til rammeplanen fra 2006 fryktet de at et større fokus på læring skulle gå på bekostning av omsorg og oppdragelse, samt at voksenstyrte aktiviteter skulle gå på bekostning av ikke-styrte aktiviteter.

Behovsomsorgen til Nygren viser at den ene siden omhandler det praktiske som søvn, mat og stell, altså praktisk omsorgsarbeid, mens den andre siden legger vekt på det at barn har behov for å erfare at noen bryr seg, ser dem og anerkjenner dem. Tholin beskriver omsorg som et behov vi mennesker har for å overleve. Dette går i tråd med behovsomsorgen som går ut på at personalet i barnehagen evner å ivareta barnas primærbehov.

Gjennomgående i de tre rammeplanene er at den ene siden av behovsomsorgen står sterkt. Barna skal føle seg sett, anerkjent og som en del av et fellesskapet. Det å engasjere seg med barna og anerkjenne barnas mestring er noe jeg anser som viktig i deres utvikling. Omsorg har flyttet seg fra å bli omtalt som et omsorgsarbeid, til å skulle finne sted i alle situasjoner. Igjen kan man spørre seg om omsorg virkelig finner sted i alle situasjoner.

Hovedmomentene til teoretikerne fanget meg i analysen av rammeplanene. I oppdragelsen og utviklingen til barnet har vi sett viktigheten av å se hvert individs behov. Vi må kunne legge til rette for at hvert enkelt individ får bekreftelser når de mestrer, og vi må kunne utfordre barna på deres nivå. Relasjonene vi knytter med barna er vesentlige for at god læring skal finne sted. Som Aslanian skriver er kjærlighet tilstede i at læringslysten støttes og når vi undrer oss sammen med barna. Kjærlighet handler ikke bare om kjærtegn som vi gir. Barndommens egenverdi nevnes i alle rammeplanene, og det er viktig at vi ikke glemmer det. Som Korsvold skriver skal ikke barndommen være en transportetappe til voksenlivet, men ta utgangspunkt i å anerkjenne barndommens egenverdi i et her-og-nå-perspektiv. Synet på barnet og barndommen spiller en rolle for hvordan vi forholder oss overfor barnet.

Som vist i analysen min knytter jeg omsorg spesielt til relasjoner, oppdragelse og utvikling og synet på barnet og barndommen. Teoretikerne jeg har brukt har i likhet med rammeplanene en felles forståelse om at relasjonen mellom omsorgsgiver og omsorgsmottaker er viktig. Kjærligheten er som vi har sett inngangsporten til barnets velvære, læring og allsidig utvikling. Hva omsorg er, er umulig å finne ut, men jeg har belyst omsorgsbegrepet i denne oppgaven.

Barnehagene blir ikke drevet med samme innhold, men det helhetlige læringsbegrepet har alltid vært i rammeplanene. Jeg tolker det slik at omsorgens plass har blitt mindre etter at ansvaret for barnehagen ble flyttet til Kunnskapsdepartementet. Barnehagen skal være i tråd med samfunnet, noe som kan være krevende i et samfunn med raske endringer. Barndommen til de fleste barna i dag blir tilbragt i barnehagen, og man kan si at omsorgen er delt mellom familien og det offentlige. Barnehagen kan bli sett på som den viktigste offentlige omsorgsinstitusjonen i velferdsstaten.

6. Avslutning

For å skape meg et historisk blikk tok jeg for meg barnehagens to røtter først, slik at jeg skulle få et innblikk i barnehagens opphav. Vi har sett at omsorg blir omtalt som grunnsteinen i barnehagen fra starten av. Selv om det ikke alltid har vært krav om utdanning for å arbeide i barnehagen, har vi sett at evnen til å gi barn omsorg har vært vektlagt. Norsk barnehageutbygging er preget av både det sosiale og det pedagogiske. Jeg har brukt fire teoretikere som har skapt min førforståelse for begrepet omsorg. Jeg har tolket hvordan omsorg skrives frem i de ulike rammeplanene og knyttet dette til min forståelse av teorien jeg har benyttet. Jeg har skapt meg forståelser av det jeg har tolket og skapt nye forståelser igjen ut i fra det jeg tolker. Denne spiralen er som nevnt en kontinuerlig spiral hvor det alltid skapes nye tolkninger og ny forståelse. Det er viktig for meg å presisere at du som leser ikke nødvendigvis sitter med samme forståelsen som forfatteren av denne oppgaven.

Omsorg har vi sett er et begrep som er vanskelig å definere, og et begrep som vil ha ulik betydning for hver og en ut i fra assosiasjonene vi får. Omsorgsbegrepet anser jeg som et uklart begrep som bør spisses slik at det blir tatt mer på alvor. Alt kan ikke anses som omsorg, og det er viktig å huske på at selv om man som barnehagelærer gir omsorg, er det ikke sikkert omsorgsmottakeren oppfatter det som det. Gjensidighet i samspillet er noe rammeplanene anser som vesentlig for at omsorg skal finne sted.

Min tolkning av hvordan omsorgen skrives frem i de tre rammeplanene er at fokuset på begrepet er endret. Fra 1996 hvor begrepet brukes om omsorgsarbeid, til å gjøre barnet rustet for møtet med samfunnet i 2006 og 2011. Det at barnet skal fungere i et fellesskap går under utvikling- og oppdragelsesomsorgen til Nygren. Endringene er forutsett, da barnehagen er en offentlig omsorgsinstitusjon som endres i likhet med samfunnet. Selv om det er endringer ser vi en rød tråd helt fra barnehagens oppstart og gjennom de tre rammeplanene. Det sosialpedagogiske stammer fra barneasylene og de frøbelske barnehagene, som vi i dag finner i det helhetlige læringssynet.

Denne oppgaven har gitt meg en bedre forståelse av begrepet, men også gitt meg lysten til å vite mer. Jeg har gjennom arbeidet med denne oppgaven fått et historisk blikk på barnehagehistorien, og et innblikk i rammeplanene for barnehagen. For videre arbeid kan man ta for seg den nye rammeplanen som trer i kraft i august 2017 for å se på hvordan denne går i tråd med dagens samfunn. Det har vært en spennende oppgave å arbeide med og

kunnskapen jeg har tilegnet meg ville jeg ikke vært foruten. Jeg ser frem til å skape gode relasjoner med barna i barnehagen. For i mine øyne er jobben med det å skape en trygg og god barndom for barna, en av *verdens viktigste* jobber.

Litteraturliste

Abrahamsen, G. (2015) *Tilknytningsbaserte barnehager*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aslanian, T. K. (2016). *Kjærlighet som profesjonsutøvelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Barne- og familiedepartementet. (1996). *Rammeplan for barnehagen*.

Bergsland, M. D & Jæger, H. (Red). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red). (2012). *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstraktforlag.

Dahlberg, G. Og Moss, P. (2006). *Ethics and Politics in Early Childhood Education*. London: Routledge Falmer.

Dalland, O. (2012) *Metode og oppgaveskriving*. (5. utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk

Greve, A., Jansen, T., & Solheim, M. (2014). *Kritisk og begeistret. Barnehagelærerens fagpolitiske historie*. Bergen: Fagbokforlaget.

Greve, A. (2015). Barnehagelærerprofesjonens utfordringer i møte med politiske forventninger om læringsutbytte. I B. A. Hennem, M. Pettersvold & S. Østerem (Red.), *Profesjon og kritikk*. Bergen: Fagbokforlaget.

Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2003). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.

Korsvold, T. (2016). *Perspektiver på barndommens historie*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2006). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Departementet

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Departementet

Lind, A. (2015). *Barnehagelærerprofesjonen i og med jakten på "kvalitet" –En Foucault inspirert analyse* (Masteroppgave, Høgskolen i Oslo og Akershus). Hentet fra: <https://oda.hioa.no/en/barnehagelaererprofesjonen-i-og-med-jakten-pa-kvalitet-en-foucault-inspirert-analyse>

Lynggaard, K. *Dokumentanalyse*. I Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2012). *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Skålid, J. O., (2011). *Omsorgen blir borte*. Hentet fra: <http://forskning.no/barn-og-ungdom-pedagogiske-fag-skole-og-utdanning/2011/11/omsorgen-blir-borte>

Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tjelmeland, L. (2013). *Omsorg og læring: En kritisk diskursnanalyse av forholdet mellom begrepene omsorg og læring i barnehagens rammeplan* (Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Hentet fra: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/269904/712518_FULLTEXT01.pdf?sequence=1